

GDAŃSKA SZKOŁA PODSTAWOWA
GDAŃSKIE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Szkolny system wspierania uczniów prezentujących trudne zachowania

Spis treści:

1. Podstawa prawna	2
2. Trudne zachowania u uczniów i ich przyczyny	2
3. Sposoby zapobiegania pojawianiu się trudnych zachowań (profilaktyka).....	4
4. Sposoby reagowania w sytuacji pojawienia się zachowania trudnego (strategie reaktywne)	6
5. Zasady postępowania w przypadku wystąpienia u ucznia trudnego zachowania stwarzającego zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia jego lub innych osób	8
6. Zasady tworzenia oraz wdrażania indywidualnych planów wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania	10

1. Podstawa prawna

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 09.08.2017 w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
§ 2 ust 2 pkt 4:
Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce wynika w szczególności:
[...]
4) z zaburzeń zachowania lub emocji;
§ 24 pkt 1-6
Do zadań pedagoga i psychologa w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:
[...]
5) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, **zapobieganie zaburzeniom zachowania** oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
6) **inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;**
2. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z dn. 26.10.1982
Art. 4 § 1.
Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.
3. „BEZPIECZNA SZKOŁA Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów” opracowanym w ramach prac Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej jako zbiór rekomendacji i wytycznych dla dyrektorów szkół i organów prowadzących szkoły, do realizacji począwszy od września 2017 r.
str 45
2.1 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole lub tzw. fali
1. Agresja fizyczna
Należy niezwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. **Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania.** Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. **W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.**

2. Trudne zachowania u uczniów i ich przyczyny

2.1. Cel dokumentu

Celem dokumentu jest ustalenie i ujednoczenie sposobów wspierania uczniów prezentujących trudne zachowania na terenie szkoły.

2.2. Definicja trudnego zachowania

Trudne zachowania prezentowane przez uczniów w szkole mogą przyjmować różną formę, charakter i nasilenie. Przykładowymi formami trudnych zachowań są agresja werbalna, agresja fizyczna, autoagresja, odmawianie współpracy, dokuczanie innym, zakłócanie przebiegu lekcji, niszczenie mienia.

Trudne zachowania są rozumiane jako zachowania, których nasilenie, częstotliwość lub czas trwania

- a) powodują niebezpieczeństwo fizyczne dla osoby angażującej się w dane zachowanie lub dla osób _____ postronnych _____ lub
- b) ograniczają możliwość uczenia się i codziennego funkcjonowania w szkole i
- c) nie są jednorazowymi czy sporadycznymi incydentami, ale stałymi wzorcami zachowania.

2.3. Przyczyny trudnych zachowań

Trudne zachowania u uczniów mogą wynikać zarówno z czynników związanych z uczniem (np. trudności rozwojowe, problemy zdrowotne, trudności emocjonalne, deficyty w umiejętnościach) **jak i z czynników środowiskowych** (np. niedostosowane do indywidualnych potrzeb ucznia środowisko fizyczne, edukacyjne, społeczne, trudna sytuacja życiowa, niewłaściwe oddziaływania wychowawcze). Etiologia trudnych zachowań jest w większości przypadków wieloczynnikowa i wymaga rozpoznania tych czynników oraz analizy ich wpływu na powstawanie trudnych zachowań u ucznia.

Rozpoznawanie przyczyn obejmuje proces zbierania, a następnie analizowania informacji dotyczących m.in.:

- charakterystyki funkcjonowania ucznia,
- sytuacji życiowej i rodzinnej,
- doświadczeń życiowych i historii oddziaływań wychowawczych, edukacyjnych, terapeutycznych,
- historii występowania trudnych zachowań (np. początek występowania, zmienność w czasie),
- okoliczności występowania trudnych zachowań (np. pory dnia, miejsca, osoby, aktywności),
- kwestii medyczo-zdrowotnych, posiadanych diagnoz,
- specjalnych potrzeb sensorycznych,
- poziomu zaspokojenia potrzeb fizjologicznych,
- środowiska szkolnego (fizyczne aspekty środowiska, cele i metody nauczania, aspekty społeczne),
- umiejętności i trudności ucznia w różnych sferach (umiejętności poznawcze i komunikacyjne, motoryczne, percepcyjne, samoobsługowe, emocjonalno-społeczne, rekreacyjne),
- warunków motywacyjnych,
- okoliczności i zdarzeń poprzedzających zachowanie oraz zdarzeń następujących po zachowaniu.

Refleksja nad możliwymi przyczynami angażowania się w te zachowania przez danego ucznia **powinna towarzyszyć wszystkim oddziaływaniom wychowawczo-terapeutycznym na każdym etapie ich realizacji**, to jest np. gdy rozważana jest konieczność wdrożenia indywidualnego planu wspierania ucznia prezentującego zachowania (IPWZ), gdy są dobierane i formułowane metody oddziaływań, gdy te metody są realizowane w codziennej pracy z uczniem, gdy pojawiają się trudne zachowania, gdy dotychczasowe oddziaływania nie przynoszą zamierzonego efektu i należy poszukać nowych rozwiązań.

3. Sposoby zapobiegania pojawianiu się trudnych zachowań (profilaktyka)

3.1. Zasady i celowość działań profilaktycznych

Profilaktyka trudnych zachowań jest elementem bieżących oddziaływań edukacyjno-wychowawczych prowadzonych przez wszystkich nauczycieli wobec wszystkich uczniów szkoły, zaś w sposób szczególny wobec tych uczniów, dla których stworzono indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania (IPWZ).

Strategie proaktywne, czyli sposoby zapobiegania pojawianiu się zachowań trudnych są **najważniejszymi i głównymi metodami pracy** z uczniami prezentującymi trudne zachowania.

Strategie proaktywne są ustalane w oparciu o rozpoznane przyczyny występowania zachowań problemowych. Ze względu na wieloczynnikową etiologię występowania trudnych zachowań **działania profilaktyczne będą miały wieloaspektowy charakter**.

Sposoby zapobiegania pojawianiu się trudnych zachowań u uczniów **są ewaluowane i modyfikowane w oparciu o tzw. praktykę refleksyjną**. Praktyka refleksyjna **polega na analizie** sytuacji, w których doszło do wystąpienia trudnego zachowania i konieczne było użycie strategii reaktywnych. **Celem praktyki refleksyjnej** jest zminimalizowanie konieczności użycia strategii reaktywnych w przyszłości. **Obejmuje ona:**

- pogłębioną analizę przebiegu sytuacji, w której wystąpiło trudne zachowanie,
- ewaluację dotychczas stosowanych strategii proaktywnych i strategii deeskalacyjnych wraz z
- analizą prawidłowości ich realizacji w danej sytuacji.

3.2. Przykłady działań profilaktycznych

Strategie proaktywne mogą polegać m.in. na:

- a. **uwzględnianiu stanu zdrowia psychofizycznego** podczas prowadzenia oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych oraz, jeśli zajdzie taka potrzeba, podejmowaniu we współpracy z rodzicami i innymi specjalistami **działań zmierzających do poprawy fizycznego i psychicznego stanu zdrowia** ucznia oraz zadbania o **zaspokojenie jego potrzeb fizjologicznych** (np. informowanie rodziców o stanie zdrowia lub zaobserwowanych niepokojących objawach u ucznia w placówce, informowanie o wpływie branych leków na jego funkcjonowanie oraz zachowanie w placówce, dbanie o zaspokojenie potrzeby głodu, pragnienia, odpoczynku w placówce);
- b. dokonywaniu **zmian w formach oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych** (np. przeniesienie ucznia do innej placówki, która będzie lepiej odpowiadała na potrzeby ucznia, przeniesienie do innego zespołu klasowego lub grupy na zajęciach, prowadzenie zajęć w mniejszych grupach, zmniejszenie czasu pobytu w placówce lub liczby zajęć);
- c. organizowaniu **dotychczasowych form oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych** mających na celu rozwijanie niezbędnych umiejętności lub uzyskanie wsparcia (np.: dodatkowe zajęcia edukacyjne lub terapeutyczne na terenie szkoły, rozmowy wspierające z nauczycielami lub specjalistami, zalecanie rodzicom ucznia zorganizowania mu innych form wsparcia poza placówką);

- d. podejmowaniu działań **wspierających otoczenie społeczne ucznia** (rodzina, nauczyciele) w celu poszerzania wiedzy i umiejętności zapobiegania zachowaniom problemowym oraz radzenia sobie w przypadku ich wystąpienia (np. psychoedukacja, udział w szkoleniach, rozmowy wspierające, wskazywanie innych źródeł wiedzy i wsparcia dla rodziców oraz nauczycieli);
- e. podejmowaniu działań **wspierających otoczenie rówieśnicze ucznia** w celu budowania systemu wsparcia rówieśniczego dla ucznia prezentującego trudne zachowania (np. poszerzanie ogólnej wiedzy na temat źródeł trudności w panowaniu nad zachowaniem u ludzi, budowanie postaw zrozumienia oraz akceptacji, uczenie sposobów inicjowania interakcji społecznych z uczniem mającym trudności w tym obszarze, uczenie sposobów reagowania w sytuacji wystąpienia problemowego zachowania u ucznia);

f. dostosowywaniu środowiska fizycznego, edukacyjnego i społecznego

Zmiany środowiskowe **polegają na:**

- **redukowaniu lub usuwaniu elementów środowiska**, w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa pojawiania się problemowych zachowań (np. zmniejszanie poziomu hałasu, wycofywanie pewnych wymagań, eliminowanie bodźców rozpraszających) oraz
- **dodawaniu lub modyfikowaniu elementów środowiska**, w celu zwiększenia prawdopodobieństwa pojawienia się odpowiednich zachowań (np. wprowadzenie indywidualnego systemu zasad, umożliwianie ruchu podczas lekcji, zapewnianie miejsca do wyciszenia, dawanie możliwości dokonywania wyborów, zapewnienie przewidywalności, zamiana kolejności obowiązków, dzielenie materiału na mniejsze porcje, zmiana usadzenia uczniów w klasie).

Zmiany środowiskowe **mogą obejmować modyfikowanie:**

- **czynników**, które **bezpośrednio poprzedzają trudne zachowanie** (np. wycofanie określonych zadań, zmiana sposobu udzielania instrukcji, przypominanie o oczekiwaniach przed sytuacją potencjalnie trudną), jak również
- **czynników** bardziej ogólnych **wpływających na pojawianie się zachowań problemowych w sposób pośredni** (np. zwiększenie różnorodności wykonywanych zadań, zapewnienie przewidywalności, dawanie możliwości dokonywania wyborów).

Zmiany środowiskowe **mogą dotyczyć** następujących **aspektów:**

- **fizycznych aspektów środowiska**, np.: usunięcie bądź zmniejszenie bodźców uciążliwych dla osoby (nadmiaru stymulacji), wyeliminowanie dystraktorów, zapewnienie miejsca do wyciszenia, umożliwianie ruchu podczas lekcji, umożliwienie korzystania ze słuchawek wygłuszających, zastosowanie podpowiedzi wizualnych,
- **celów i metod nauczania**, np.: zastosowanie odpowiednich pomocy dydaktycznych, wycofywanie, redukcja lub modyfikacja wymagań lub liczby zadań, wydłużanie czasu pracy, zmiana formy sprawdzania wiedzy i umiejętności, wprowadzenie indywidualnego systemu zasad, zastosowanie planu aktywności, przekazywanie instrukcji w bardziej zrozumiałym sposobie,
- **czynników społecznych**, np.: zapewnienie czasu i miejsca na rozmowę ucznia z nauczycielem, wychowawcą lub psychologiem, aranżowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu relacji społecznych, aranżowanie sytuacji sprzyjającej uzyskaniu uwagi i aprobaty rówieśników, prowadzenie działań integrujących grupę.

g. rozwijaniu umiejętności ucznia

Rozwijanie umiejętności polega na **wyposażaniu uczniów w umiejętności, których brak przyczynia się do powstawania zachowań trudnych**. Rozwijanie umiejętności **może obejmować**:

- wyposażanie uczniów w **akceptowane społecznie alternatywne umiejętności radzenia sobie** w sytuacjach, w których do tej pory uczeń prezentował zachowania trudne (np. proszenie o pomoc, komunikowanie swoich potrzeb, zgłaszanie trudności, korzystanie ze słuchawek wyciszających, odpowiadanie na zaczepki);
- naukę **radzenia sobie i tolerowania naturalnie występujących w środowisku ucznia zdarzeń dla niego nieprzyjemnych** (takich jak np.: odmowa, odroczenie gratyfikacji, popełnienie błędu, przegrana, porażka, wykonywanie nie lubianych czynności, krytyka);
- rozwijanie **kompetencji emocjonalno-społecznych** (np. rozpoznawanie emocji własnych i innych osób, identyfikowanie emocji wywołanych konkretną sytuacją, rozwijanie umiejętności panowania nad emocjami, wyrażania emocji, rozładowywania emocji w sposób akceptowany społecznie, radzenie sobie ze stresem, nawiązywanie interakcji społecznych, podtrzymywanie relacji koleżeńskich, współdziałanie w zespole, rozumienie i przewidywanie zachowań innych osób, rozumienie sytuacji społecznych, przyjmowanie perspektywy innych, rozwiązywanie problemów i konfliktów);
- rozwijanie **innych umiejętności** (np. komunikacyjnych, poznawczych, samoobsługowych, rekreacyjnych), których brak przyczynia się do występowania u ucznia trudnych zachowań (np. rozumienie obowiązujących norm i zasad, hamowanie reakcji, spędzanie czasu wolnego w funkcjonalny i akceptowany sposób, samodzielne pakowanie plecaka)

h. motywowaniu ucznia do odpowiedniego zachowania

Motywowanie do odpowiedniego zachowania może obejmować np.:

- (częstsze) chwalenie i nagradzanie właściwych zachowań,
- wprowadzanie klasowych lub indywidualnych systemów motywacyjnych,
- zawieranie indywidualnych lub grupowych kontraktów,
- uświadamianie konsekwencji zachowań aprobowanych i nieaprobowanych społecznie,
- angażowanie uczniów w wyznaczanie sobie celów, monitorowanie swojego zachowania oraz postępów,
- rozwijanie umiejętności dostrzegania własnych sukcesów i postępów.

4. Sposoby reagowania w sytuacji pojawienia się zachowania trudnego (strategie reaktywne)

Strategie reaktywne stosowane są w sytuacji pojawienia się zachowania problemowego.

Mogą należeć do jednej z trzech kategorii:

a. służące deeskalacji trudnego zachowania

Sposoby deeskalacji trudnych zachowań to **sposoby reagowania zmierzające do uspokojenia ucznia, tj. wsparcie go w odzyskaniu panowania nad swoim zachowaniem**, co jest tożsame z zapobieganiem dalszej eskalacji trudnych zachowań.

Przykładowe sposoby deeskalacji:

- porozmawiaj z uczniem (spokojnym tonem głosu, nawiązując kontakt wzrokowy),

- podpowiedz jak uczeń może się wyciszyć lub uspokoić (np. “weź głęboki oddech”, “policz do 10”),
- uznaj i nazwij odczuwane przez ucznia emocje (“widzę, że się złościśz”)
- udziel instrukcji co w danym momencie uczeń powinien zrobić (np. “odstaw krzesło proszę”, “usiądź proszę”)
- pomóż rozwiązać problem;
- odwróć uwagę ucznia od sytuacji wywołującej zachowania trudne,
- przekieruj ucznia na inną aktywność,
- daj czas na uspokojenie się,
- przypomnij o zasadach, umowie, systemie motywacyjnym itp,
- jeśli możliwe, wycofaj z otoczenia czynnik powodujący agresję (np. hałas, wymaganie),
- zaproponuj uczniowi przejście w inne miejsce lub do innego pomieszczenia,
- nawiąż delikatny kontakt fizyczny (np. połóż rękę na dłoni, ramieniu lub barku),
- jeśli to możliwe, odseparuj inne osoby od ucznia prezentującego zachowania trudne, np. poproś o oddalenie się lub przejście do innego pomieszczenia.
- WAŻNE: Unikaj działań, które w przeszłości prowadziły (lub mogą doprowadzić) do eskalacji zachowania trudnego!

b. reaktywne strategie uczące

Reaktywne strategie uczące to działania **mające na celu doświadczenie przez ucznia takich konsekwencji swoich zachowań**, które mogą mu pomóc poprawić swoje zachowanie w przyszłości. Mogą być **stosowane w momencie, gdy uczeń prezentuje trudne zachowania lub gdy odzyska już panowanie nad swoim zachowaniem**.

Przykładowe reaktywne strategie uczące:

- **strategie karzące stosowane w trakcie trudnego zachowania**
  - reprimenda słowna,
  - wycofanie korzyści związanych z trudnym zachowaniem (np. brak uwagi ze strony nauczyciela i rówieśników, utrzymanie wymagania),
  - ograniczenie możliwości udziału w aktywności (np. odsunięcie od zabawy, wyjście z uczniem z sali),
- **strategie karzące stosowane po trudnym zachowaniu**
  - negatywna uwaga w dzienniku,
  - odebranie przywileju (np. uczestniczenia w zabawie, wycieczce),
  - inne konsekwencje przewidziane w statucie szkolnym lub wewnątrzszkolnym systemie oceniania,
- **restytucja** tj. konieczność naprawienia sytuacji
  - przeproszenie innych,
  - posprzątanie spowodowanego bałaganu.

c. interwencje fizyczne

Interwencja fizyczna **może być zastosowana, gdy jej użycie jest niezbędne do opanowania sytuacji, w której trudne zachowania stwarzają zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia ucznia lub innych osób**.

Interwencja fizyczna w rozumieniu niniejszego dokumentu polega na:

- przytrzymaniu ucznia (tj. uniemożliwieniu lub zredukowaniu jego swobodnego poruszania się) lub

- na przytrzymaniu ucznia wraz z wyprowadzeniem (np. do innego miejsca lub pomieszczenia)
w celu zapewnienia bezpieczeństwa.

5. Zasady postępowania w przypadku wystąpienia u ucznia trudnego zachowania stwarzającego zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia jego lub innych osób

5.1. Uzasadnienie wdrożenia procedur

Zachowania trudne, które ze względu na swoją **formę, charakter, nasilenie oraz możliwe skutki stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia uczniów je prezentujących lub innych osób warunkują konieczność ustalenia specjalnych zasad postępowania w sytuacji ich pojawienia się.**

Za przykładowe zachowania trudne, które takie zagrożenie mogą stanowić, można uznać agresję fizyczną (np. uderzanie, kopanie, gryzienie, ciągnięcie za włosy), autoagresję (np. uderzanie siebie, gryzienie siebie), niektóre przypadki niszczenia mienia (np. rzucanie krzesłami), uciekanie stanowiące zagrożenie dla życia lub zdrowia (np. wybieganie na ulicę).

5.2. Procedura postępowania w przypadku wystąpienia zachowań trudnych stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia własnego oraz innych:

- a. Staraj się załagodzić sytuację kryzysową poprzez wsparcie ucznia w odzyskaniu panowania nad swoim zachowaniem - skorzystaj ze sposobów deeskalacji zachowań trudnych.
- b. Postaraj się uzyskać wsparcie drugiej osoby dorosłej w celu np. przejęcia opieki nad pozostałymi uczniami, wspólnego załagodzenia sytuacji kryzysowej lub przeprowadzenia ewentualnej interwencji fizycznej.
- c. Jeśli sposoby deeskalacji nie przynoszą skutku, tj. uczeń nie uspokaja się, a zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia jego lub innych nie mija, dopuszcza się użycie interwencji fizycznej w celu zabezpieczenia ucznia lub osób w jego otoczeniu przed skutkami jego zachowań.
- d. W przypadku wystąpienia u ucznia zachowania trudnego o bardzo dużym nasileniu, które, pomimo zastosowanych procedur szkolnych, nadal stanowi istotne zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zdrowia ucznia lub osób w jego otoczeniu należy wezwać pogotowie ratunkowe lub policję.

5.3. Interwencje fizyczne

5.3.1. Definicja interwencji fizycznej.

Interwencja fizyczna w rozumieniu niniejszego dokumentu polega na przytrzymaniu ucznia (tj. uniemożliwieniu lub zredukowaniu jego swobodnego poruszania się) lub na przytrzymaniu ucznia wraz z wyprowadzeniem (np. do innego miejsca lub pomieszczenia) w celu zapewnienia bezpieczeństwa.

5.3.2. Zasady stosowania interwencji fizycznych

- a. **Zasada nieodzowności.** Użycie interwencji fizycznej jest dopuszczalne tylko i wyłącznie w sytuacji, gdy wyczerpały się możliwości opanowania sytuacji kryzysowej poprzez sposoby

deeskalacji, tj. nie udało się doprowadzić do ustąpienia zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ucznia lub osób w jego otoczeniu.

- b. **Zasada zbyteczności.** Jeśli uczeń prezentuje zachowania trudne, które nie zagrażają bezpieczeństwu lub zdrowiu jego samego lub osób w jego otoczeniu - nie ma podstaw do użycia interwencji fizycznej (np. uczeń odmawia wykonania zadania, uczeń przeklina, uczeń wierci się na krześle).
- c. **Zasada najmniejszej siły.** Interwencja fizyczna jest wykonywana przy użyciu najmniejszej siły koniecznej do przeprowadzenia interwencji.
- d. **Zasada nie wyrządzania krzywdy.** Interwencja fizyczna nie powinna sprawiać osobie przytrzymywanej bólu. Jednak ze względu na swój fizyczny charakter może się okazać, że będzie sprawiać osobie dyskomfort.
- e. **Zasada neutralności wychowawczej.** Interwencja fizyczna nie może być stosowana jako kara za niewłaściwe zachowania.
- f. **Zasada wystarczalności.** Interwencja fizyczna powinna być zakończona (wycofana), gdy tylko ustąpi zagrożenie dla bezpieczeństwa.
- g. **Zasada celowości.** Użycie interwencji fizycznej nie zwalnia z obowiązku szukania i próbowania sposobów deeskalujących zachowania trudne w celu załagodzenia sytuacji kryzysowej. Nauczyciel nieustannie, tj. przed interwencją fizyczną, w trakcie jej stosowania oraz po jej zakończeniu szuka sposobów, które pomogą uczniowi w odzyskaniu kontroli nad jego własnym zachowaniem. Interwencja fizyczna jest zaś ostatecznym środkiem w dążeniu do tego celu, gdy inne, mniej intruzywne sposoby nie przyniosły zamierzonego efektu.

5.4. Zasady informowania, dokumentowania i zgłaszania wystąpienia zachowań trudnych stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia własnego oraz innych

- a. Każda sytuacja, w której wystąpiły zachowania agresywne lub autoagresywne ucznia stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia ucznia lub innych osób powinna zostać udokumentowana w formie papierowej lub elektronicznej (np. uwaga w dzienniku, notatka, notatka służbowa).
- b. Jeżeli konieczne było użycie interwencji fizycznej, informacja o tym powinna zostać uwzględniona w sporządzonym dokumencie oraz powinna być przekazana rodzicowi (opiekunowi prawnemu).
- c. Notatka powinna zawierać:
  - czas i miejsce zdarzenia,
  - osoby uczestniczące (obecne) w sytuacji,
  - opis zachowania trudnego ucznia,
  - opis sytuacji, w której zachowanie trudne się pojawiło wraz z okolicznościami, które to zachowanie wywołały,
  - opis wykorzystanych sposobów deeskalacji,
  - opis zastosowanych interwencji fizycznych (jeśli dotyczy);
- d. Notka powinna zostać przekazana:
  - wychowawcy klasy,
  - nauczycielowi wspomagającemu ucznia (jeśli dotyczy),

- dyrektorowi lub wicedyrektorowi.
- e. O wystąpieniu takiej sytuacji powinien być także poinformowany w formie pisemnej rodzic (opiekun prawny).

6. Zasady tworzenia oraz wdrażania indywidualnych planów wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania

6.1. Zasady wdrażania indywidualnego planu wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania

Indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania (IPWZ) jest **dokumentem mającym na celu ujednoczenie oddziaływań wychowawczo-terapeutycznych** stosowanych wobec uczniów, którzy w swoim repertuarze zachowań posiadają stały wzorzec występowania zachowań trudnych.

Decyzję o potrzebie stworzenia indywidualnego planu wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania dla danego ucznia **podejmuje zespół** ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zespół ds. kształcenia specjalnego lub inny zespół powołany ds. wspierania uczniów prezentujących zachowania trudne. IPWZ powstaje **w ścisłej współpracy z rodzicami ucznia**.

Indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania tworzy i **wdraża się dla wszystkich** uczniów, u których **repertuar zachowań trudnych obejmuje zachowania agresywne i autoagresywne stwarzające zagrożenie** dla bezpieczeństwa i zdrowia własnego oraz innych.

Rodzic (opiekun prawny) **zapoznaje się** z indywidualnym planem wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania i **wyraża zgodę** na jego realizację.

Rodzic (opiekun prawny) **wyraża osobną zgodę na zastosowanie interwencji fizycznej** jeżeli IPWZ uwzględni konieczność użycia takiej procedury ze względu na występowanie u ucznia zachowania zagrażającego bezpieczeństwu lub zdrowiu jego lub innych.

Indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania jest **ewaluowany nie rzadziej niż raz w roku szkolnym**. Indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania jest **ewaluowany i modyfikowany za każdym razem gdy zachodzi taka potrzeba**.

Decyzję o zaprzestaniu konieczności dalszego wspierania zachowań ucznia **poprzez oddziaływania opisane w indywidualnym planie** wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania **podejmuje zespół** ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub inny zespół powołany ds. wspierania uczniów prezentujących zachowania trudne.

6.2. Zawartość indywidualnego planu wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania (IPWZ)

Indywidualny plan wspierania ucznia prezentującego trudne zachowania zawiera:

- a. podstawowe informacje na temat ucznia (metryczka),
- b. krótką charakterystykę ucznia,
- c. podstawowe informacje medyczno-zdrowotne,
- d. opis zachowań trudnych prezentowanych przez ucznia,

- e. analizę możliwych przyczyn zachowań trudnych,
- f. uzasadnienie wdrożenia planu wspierania zachowań dla ucznia,
- g. opis strategii proaktywnych służących zapobieganiu pojawianiu się zachowań trudnych,
- h. opis strategii reaktywnych stosowanych w sytuacji pojawienia się zachowania problemowego ujętych w kategorii: strategie służące deeskalacji, strategie uczące oraz, u uczniów prezentujących zachowania trudne zagrażające bezpieczeństwu lub zdrowiu jego i innych osób, dopuszczalne formy interwencji fizycznych,
- i. informację o formach i sposobach rejestracji występowania zachowań trudnych.

Opracowali:

Anna Skierczyńska

psycholog, superwizor behawioralny PLTB, BCBA (Certyfikowany Analityk Zachowania)

Wojciech Sekta

psycholog, superwizor behawioralny PLTB, BCBA (Certyfikowany Analityk Zachowania)

Wersja z dnia: 9.11.2022